

השלכות הסיוע לפלסטינים

שיר חבר

הסיוע הבין לאומי, שנראה כברכה לפלסטינים, תורם להפיכת החברה הפלסטינית לחברה א־פוליטית וניאו־ליברלית שמתקשה להתנגד לכיבוש

ארגוני המגזר השלישי שואפים לרוב להעסיק אנשים שאינם פעילים פוליטית. כתוצאה מכך, ההתנגדות הפלסטינית לניחוחות מוחלשת

פוליטיות. בעקבות התמשכות הסיוע הפלסטינים נתפסים כמקבלי סיוע תמידיים, שמצבם לעולם לא משתפר ושתמיד מצויים במושבר למרות המיליארדים שמושקעים ברווחתם. תמונה זו מחלישה אותם ופוגעת בדימוי העצמי שלהם. הפלסטינים מודעים לרוב לכך שהיכולת הכלכלית שלהם לא יכולה להתחרות בכוח הכלכלי של המדינות התורמות. כך, פלסטינים רבים פונים החוצה בחפשם עזרה בסיוע הכיבוש הישראלי והמוטיבציה שלהם למאבק שבא מהשטח פוחתת. סביב התמשכות הסיוע החלו תורמים, ואפילו אנשי הרשות, לדון בהתפתחות "תרבות המגיע לך" ("culture of entitlement") בשטחים הכבושים. ביטוי זה רומז לכך שעל הפלסטינים להכיר תודה על הסיוע שהם מקבלים, ושלאחר שהתרגלו אליו הם נעשו כפויי טובה, ממוקדים בעצמם ומפונקים. כך, אחד הנזקים של הסיוע הוא שהוא שוחק את הזכויות של הפלסטינים דרך הפיכת הזכויות שבאמת מגיעות להם - הזכות לתנועה, לעבודה, למגורים, לחופש הביטוי וכו' - לצדקה אותה נותנים תורמים בין לאומיים. בינתיים התורמים, ובמיוחד הבנק העולמי, מקדמים את האג'נדה הפוליטית שלהם בקרב הפלסטינים - רפורמה כלכלית ניאו־ליברלית שתיתן עדיפות למגזר הפרטי ותקצץ בשירותי הממשלה. כך, הסיוע בפיתוח, שתומך ביצירת מקומות עבודה ומקורות הכנסה לפלסטינים בחקלאות, חינוך, תעשייה, תשתיות והשקעה פיננסית,

צילום: MiiSH

כספי הסיוע. יותר מזה, לעתים תכופות הסיוע ההומניטרי עצמו מתבסס על סחורות שנקנות ישירות מישראל, משום שהסכמי פריז, שקובעים שלא יהיו מכסים בין ישראל לרשות הפלסטינית, הופכים את קניית הסחורות ממדינות ערב השכנות ליקרה מדי. לפלסטינים אין מטבע משל עצמם וכספי הסיוע מומרים לשקלים, ובכך הופכים את הכיבוש לסוג של "ייצוא" ישראלי. בנוסף לכל זאת יש לדון בהשפעות המחלישות של הסיוע על הפלסטינים, ובעיקר על מאבקם לזכויות אדם ולזכויות

במבט ראשון נראה שהסיוע הבין לאומי מהווה ברכה עבור הפלסטינים, היות שהוא מאפשר רמת חיים מינימלית ומונע את המשך הדרדרות המצב הכלכלי. בלי הסיוע, בהסתמך על המדיניות הישראלית היום ועל המצב הכלכלי בשטחים, המצב היה יכול להדרדר במהירות למשבר הומניטרי עצום. אלא שישראל מבצעת למעשה קואופטציה של כספי הסיוע והופכת אותם למקור הכנסה נוסף שמסייע למימון הכיבוש. כך, למשל, הפלסטינים הם צרכנים של תוצרת ישראלית, אותה הם מסוגלים לצרוך בזכות

שיר חבר הוא כלכלן פוליטי ועובד במרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית. הוא כותב כעת את הדוקטורט שלו בגרמניה // דוא"ל:

Shir.hever@alternativenews.org

צילום: PalFest

לאומי, כדי להביא לכך על התורמים לפרסם מקרים בהם ישראל הורסת או מפריעה לפרויקטים שלהם, ולחשוף את גורלם המצער למשלמי המסים בארצותיהם. על התורמים להתעקש שכספי הסיוע לא יעברו דרך ישראל, שממשלת ישראל לא תוכל לקבוע אילו מוצרים מותרים לייבוא ושמים לא ישולמו לממשלת ישראל. דוגמה לסיוע שאינו מכפיף את עצמו לדרישות הישראליות היא המשטחים לעזה של "התנועה לשחרור עזה", שמנסים להביא את הסיוע ישירות לפלסטינים מבלי לעבור דרך מעברי הגבול הישראליים. מהלך כזה יכול לחנך במהירות מיליוני אנשים בעולם לגבי הכיבוש. שתיקת התורמים ומנהלי הפרויקטים מאפשרת לישראל להמשיך להתעלם מגורלם של הפלסטינים. רק כשהתורמים יחליטו לפרסם את ההפרעה של ישראל לפרויקטים שלהם בשטחים, ממשלת ישראל תצטרך לשאת באחריות לפעולותיה. זה ידרוש מישראל לבחון את הדרכים בהן פעולותיה פוגעות בפלסטינים, להתחשב בהשלכות של הדיכוי המתמשך של הכלכלה הפלסטינית ולבדוק את האפשרויות לפתרון הוגן לסכסוך. אמצעים אלה יגדילו את הסיכוי שישראל תסיים את הכיבוש. ///

הסיוע בפיתוח, שתומך ביצירת מקומות עבודה ומקורות הכנסה לפלסטינים, מגיע כרוך עם עמדתו הבסיסית של הבנק העולמי - קידום הסקטור הפרטי והחלשת הסקטור הציבורי

חייהם של אלפים, על התורמים לשקול מחדש את צורות הסיוע הקיימות, ולחשוב כיצד ניתן לבצע בהן רפורמות מבלי לשחק לידיים של הממשלה הישראלית. בלי שיח ציבורי דמוקרטי על הדרך הטובה ביותר לנצל את כספי הסיוע, הסיוע כנראה ימשיך להחטיא את מטרתו ויחזק את יחסי הכוח הקיימים בין כובש לנכבש. כגוף הכובש בשטחים, לישראל יש מחויבויות לגבי רווחת התושבים לפי אמנת ז'נבה הרביעית, מחויבויות שפירושו אחריות כלכלית. אלא שהסיוע הזור לפלסטינים נושא כעת את רוב העומס הזה. כך, בעת שישראל מבצעת צעדים חד צדדיים שפוגעים בפלסטינים (למשל, הורסת בית חולים פלסטיני) היא לא סופגת את ההשלכות הכלכליות של הצעדים - התורמים הזרים סופגים אותן. בדרך זו מסתמכת ישראל למעשה על הסיוע הזור כדי לאפשר את המשך שליטתה. התלות הזו יוצרת הזדמנות אמיתית לתורמים לשפר את המצב הפוליטי של הפלסטינים בכך שישתמשו בכוח שלהם על ישראל וידרשו שהיא תשתף פעולה ותדגים את נכונותה לציית לחוק הבין

הזר

מגיע כרוך עם עמדתו הבסיסית של הבנק העולמי - קידום הסקטור הפרטי והחלשת הסקטור הציבורי.

הסיוע שינה את החברה הפלסטינית בדרכים רבות. המגזר השלישי גדל מאוד ונעשה אחד ממקורות ההכנסה המרכזיים בכלכלה הפלסטינית, בהחליפו כספים שהגיעו בעבר מעבודה בישראל ובמדינות המפרץ. זאת ועוד, ארגוני המגזר השלישי שואפים לרוב להעסיק אנשים שאינם פעילים פוליטית. ההשפעה של הבנק העולמי על חלוקת כספי הסיוע מגבירה מגמה זו, והוא מנסה לבצע דה-פוליטיזציה של הסיוע. כתוצאה מכך, ההתנגדות הפלסטינית לכיבוש מוחלטת וצורות של מחאה לא אלימה עוברות קואופטציה ע"י ארגוני הסיוע, ובכך מאבדות את טבען הרדיקלי. הפחד מאובדן עבודה וסיכון פרנסת המשפחה והחברים בגלל תנאי הסיוע והדרישות של פרויקטים שונים מגבילה את הפעילות של פעילים פוליטיים פלסטינים.

אלו שמסרבים להיכנע ללחצי התורמים ולוותר על המאבק הלאומי נעשים יותר ויותר מתוסכלים, ולעתים לא רואים דרך התנגדות אפקטיבית מלבד שימוש באלימות - לא רק נגד אנשי הכיבוש הישראלי אלא גם נגד אנשי סיוע זר ועובדי עמותות פלסטינים, אותם הם תופסים כמשפתי פעולה. כך, הסיוע מחליש את הסולידריות הפלסטינית, פוגעת באפקטיביות של מאבק לא אליים, ומאיים על המטרות של התורמים.

חוצא אפשרי

למרות שלהפסקה מיידית של הסיוע יכולות להיות השלכות הומניטריות נוראיות עבור הפלסטינים, ובכללן רעב המוני שיגבה את